

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 623/2022-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpenej JUDr. Danielom Tarbajom, advokátom, Zámocká 525/28, Stropkov, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní sp. zn. 13Csp/260/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní sp. zn. 13Csp/260/2017 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresný súd Prešov **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **631,45 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 20. júna 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 13Csp/260/2017 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovateľka žiada o priznanie primeraného finančného zadostučinenia 5 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Žalobou doručenu okresnému súdu 25. októbra 2017 sa sťažovateľka v napadnutom konaní domáhala vydania bezdôvodného obohatenia v sume 855,08 eur s príslušenstvom, tvrdiac, že spotrebiteľská úverová zmluva uzatvorená so žalovanou je bezúročnou a bez poplatkov. Žalovaná sa vyjadrila k žalobe podaním doručeným sťažovateľke 27. decembra 2017. Sťažovateľka nepovažovala za potrebné s poukazom na rýchlosť a hospodárnosť konania k vyjadreniu žalovanej predložiť repliku, pretože všetky skutkové a právne okolnosti zahrnula do podanej žaloby a tieto mala v úmysle prezentovať okresnému súdu na pojednávaní vo veci samej. Podaním z 23. januára 2018 sťažovateľka vzala žalobu v časti zaplatenia sumy 406,90 eur späť z dôvodu úhrady tejto sumy žalovanou. Uznesením zo 14. februára 2018 okresný súd rozhodol o pokračovaní v konaní s právnym nástupcom žalovanej. Z dôvodu nečinnosti okresného súdu sťažovateľka podala 11. mája 2022 sťažnosť predsedovi okresného súdu, ktorý jej listom z 10. júna 2022 oznámil, že vo veci bolo 1. marca 2022 rozhodnuté (s časti o zastavení konania a v zostávajúcej časti o zamietnutí žaloby) bez nariadenia pojednávania a rozsudok bol verejne vyhlásený. Rozsudok okresného súdu bol právnemu zástupcovi sťažovateľky doručený 14. júna 2022. O odvolaní sťažovateľky rozhodol Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) 27. októbra 2022 potvrdzujúcim rozsudkom.

III.

Argumentácia sťažovateľky

3. Vychádzajúc z rozhodovacej praxe všeobecných súdov, rozhodovanie o vydaní bezdôvodného obohatenia z dôvodu bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľských zmlúv nemožno hodnotiť ako skutkovo, procesne ani právne zložité. Konajúci súd mal k dispozícii všetky relevantné skutočnosti a podklady potrebné na rozhodnutie vo veci. S poukazom najmä na individuálny význam bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľskej zmluvy možno konštatovať tzv. kvalifikovaný zbytočný prierah, teda priam odmietnutie spravodlivosti. Konajúcemu súdu nič nebránilo, aby vo veci rozhodol v primeranej lehote, a nie po takmer 4 rokoch a 5 mesiacoch. Navyše, k ďalšiemu zbytočnému prierahu došlo aj pri doručovaní písomného vyhotovenia rozsudku, ktoré bolo jej právnemu zástupcovi doručené až po 105 dňoch od verejného vyhlásenia.

4. Intenzita porušenia označených práv je podľa sťažovateľky daná dĺžkou konania, ktoré po skutkovej ani právnej stránke nie je vnímané ako zložité. Charakter a význam napadnutého konania si vyžadovali rýchle rozhodnutie. Zároveň nečinnosťou okresného súdu sa mína účinku spoločenský a individuálny význam spotrebiteľského procesu. Sťažovateľka preto považuje za primerané, aby jej v tejto veci bolo priznané aj finančné zadosťučinenie.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd považuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú, a to najmä s poukazom na zjavné pochybnosti o jej skutočnom účele vzhľadom na jej časové a vecné súvislosti, na nedôvodnosť sťažovateľkinej žaloby potvrdenej aj odvolacím súdom, vágny postup a nečinnosť jej právneho

zástupcu vo veci, ako aj zjavný nedostatok tvrdení odôvodňujúcich požadované primerané finančné zadostučinenie. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti „zamlčala“, že bola zo strany súdu (aj vzhľadom na vyjadrenie žalovanej) opakovane neúspešne vyzývaná na doplnenie rozhodujúcich skutočností, resp. oznámenie, či na žalobe trvá, túto napokon neúspešne rozsiahlo (na 9 stranách) doplnila podaním z 1. júla 2019, ktoré súd musel dodatočne zaslať na vyjadrenie žalovanej. Sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť až po rozhodnutí súdu a po doručení rozsudku vydaného v jej neprospech, ktorého vecnú správnosť potvrdil aj odvolací súd, súdne konanie bolo preto právoplatne skončené až 22. novembra 2022 v dôsledku absencie späťvzatia žaloby sťažovateľkou a jej zbytočného odvolania. Uvedené tak svedčí o tom, že skutočným účelom sťažnosti nie je tzv. náprava, ale jej samoučelné podanie pre dosiahnutie zisku, s čím môže súvisieť aj paušálne odôvodnenie ústavnej sťažnosti. Priebeh napadnutého konania bol okrem neprimeraného počtu vecí pridelených na vybavenie, objektívnych obmedzení súvisiacich s pandemiou COVID-19 a iných náhodných udalostí (zdravotné problémy spojené s práceneschopnosťou) ovplyvnený aj tým, že sťažovateľka napriek tomu, že je zastúpená kvalifikovaným advokátom, bola nečinná, pred podaním sťažnosti predsedovi súdu nevyužila žiadne prostriedky na urýchlenie konania, ktorými by zároveň prezentovala svoj zvýšený záujem o jeho výsledok, a o vec sa nijako nezaujímal. Sťažovateľka nijako nevysvetlila osobitný význam tohto sporu s poukazom aj na nedôvodnosť jej žaloby.

6. Okresný súd nesúhlasí s hodnotením veci ako jednoduchej, keď o opaku svedčí najmä obrana žalovanej, rozsiahle doplňujúce vyjadrenie žalobkyne a rozdielna rozhodovacia prax súdov. V danom prípade išlo primárne najmä o posúdenie toho, či má byť zmluva považovaná za bezúročnú a bezpoplatkovú, k čomu bolo v konaní prezentovaných viacero opačných názorov a rozhodnutí súdov, ako aj o problematiku posudzovania plynutia premlčacích lehôt na vydanie bezdôvodného obohatenia, pri ktorých je rozhodovacia prax nejednotná, a to dokonca aj na krajskom súde. Aj keď doba trvania konania pred okresným súdom nebola celkom ideálna, vzhľadom na všetky okolnosti, predmet sporu, jeho výsledok, správanie sťažovateľky, výzvy súdu, na ktoré sťažovateľka riadne nereagovala, a skutočnosť, že okresný súd už pred podaním ústavnej sťažnosti rozhodol, nevybočuje z medzí ústavnej akceptovateľnosti a udržateľnosti. Z týchto dôvodov navrhuje, aby ústavný súd sťažovateľke nepriznal žiadne finančné zadostučinenie a vzhľadom na hromadné podanie viacerých rovnakých formulárových sťažností ani náhradu trov konania. Tiež poukázal na to, že sťažovateľka v ústavnej sťažnosti neuviedla žiadne konkrétne skutkové tvrdenia, ktoré by charakterizovali reálny vznik a rozsah jej údajnej ujmy. Vo vzťahu k pociťovaniu výrazného stresového napätia poukázal na jej pasivitu a úplnú absenciu urgencií alebo iného aktívneho záujmu o stav konania až do podania sťažnosti predsedovi súdu. Tiež upriamil pozornosť na zjavný nepomer výšky požadovaného finančného zadostučinenia a v konaní (nedôvodne) požadovanej sumy 448,18 eur.

IV.2. Replika sťažovateľky:

7. Sťažovateľka vo svojej replike vyjadrila nesúhlas s tvrdeniami a argumentáciou okresného súdu. Vec nebola vybavená v primeranej lehote, najmä ak okresný súd v obdobných veciach dokáže rozhodnúť aj v trojmesačnej lehote od doručenia žaloby. Skutočnosť, že strana v konaní nevyužije svoje právo na vyjadrenie, nemôže byť sťažovateľke vytýkaná a považovaná za liberačný dôvod ospravedlňujúci prietahy v konaní. Sťažovateľka čakala viac ako rok a pol na rozhodnutie vo veci alebo nariadenie pojednávania, pričom vzhľadom na nečinnosť súdu považovala za potrebné

predložiť svoju rozšírenú argumentáciu reflektujúcu rozhodovaciu prax a právnu úpravu. Súd nezrejmlil, čo mu v skutočnosti bránilo rozhodnúť, či už pred dopĺňajúcim vyjadrením žalobkyne, ale predovšetkým po jeho podaní. Vzhľadom na početnosť konaní týkajúcich sa spotrebiteľského práva je súdu táto právna problematika veľmi dobre známa a k rozhodnutiu dochádza spravidla už na jednom pojednávaní. Konajúci súd mal k dispozícii všetky relevantné skutočnosti a podklady potrebné na rozhodnutie vo veci, o čom svedčí aj jeho rozhodnutie, z ktorého vyplýva, že súd rozhodol na základe nesporných skutkových tvrdení strán. Sťažovateľka poukázala na štatistické ukazovatele (ročné výkazy sudcov), z ktorých je zrejmé, že pandémie ochorenia COVID-19 nemôže predstavovať liberačný dôvod na efektívne rozhodovanie súdu, najmä pokiaľ táto začala 30 mesiacov po doručení žaloby. Pokiaľ ide o náhradu trov konania a primerané finančné zadosťučinenie, podanie ústavných sťažností viacerých sťažovateľov nepredstavuje dôvod, pre ktorý by nemala byť individuálne priznaná sťažovateľke náhrada trov konania a primerané finančné zadosťučinenie. Ide o priame relutárne nároky sťažovateľky, nie jej právneho zástupcu, ich nepriznanie by predstavovalo neadekvátny zásah do jej majetkového práva. Výška požadovaného finančného zadosťučinenia je primeraná a vychádza z judikatúry štrasburského súdu.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

11. Predmetom napadnutého konania je nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia z dôvodu bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľskej zmluvy. Problematika spotrebiteľského práva tvorí bežnú súčasť sporovej agendy na všeobecných súdoch, preto vec nemožno posúdiť ako právne či skutkovo zložitú. Ani nejednotnosť judikatúry všeobecných súdov nie je dôvodom okresným súdom konštatovanej právnej zložitosti veci, ktorej nenasvedčuje ani rozsah odôvodnenia rozsudku okresného súdu, ktorý má 25 odsekov. Dĺžka napadnutého konania preto nebola závislá od náročnosti prerokovávanej veci.

12. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom. Na druhej strane je však potrebné poukázať na to, že sťažovateľka sa v období vyše štyroch rokov (od februára 2018 do mája 2022, keď podala sťažnosť na priet'ahy v konaní predsedovi súdu) nezaujímalala o priebeh konania, neurgovala posun v konaní či rozhodnutie súdu. Počas konania si teda dostatočne nehájila svoje práva [vigilantibus iura (obdobne pozri aj III. ÚS 382/08 a III. ÚS 254/09, I. ÚS 780/2014, I. ÚS 148/2016)], o to zvlášť, ak bola riadne zastúpená osobou práva znalou (t. j. advokátom). Na uvedenú skutočnosť ústavný súd prihliadol pri úvahe o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia.

13. K okresným súdom namietanej nečinnosti sťažovateľky, ktorá nepredložila repliku k vyjadreniu žalovanej, resp. túto predložila až na opakovanú výzvu súdu, ústavný súd uvádza, že predloženie repliky je právo sťažovateľky, nie povinnosť. Súd sa nemá dať obmedziť pasivitou strany sporu, ak táto nepredstavuje objektívnu prekážku pre ďalší postup konania. Ak je účastník v konaní pasívny, je potrebné ho kontumačne alebo inak procesne sankcionovať, avšak nemôže to mať za následok nekonanie súdu.

14. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní a uvádza, že už len samotná dĺžka konania od podania žaloby (27. októbra 2017) do meritórneho rozhodnutia súdu (1. marca 2022) v trvaní vyše štyroch rokov signalizuje, že v napadnutom konaní došlo k priet'ahom, ktoré mali za následok porušenie označených práv sťažovateľky. Okresný súd navyše spôsobil priet'ahy aj pri doručovaní rozsudku, ktorý bol odoslaný stranám až 13. júna 2022.

15. Neobstojí argumentácia okresného súdu, že konanie ovplyvnila pandemická situácia, keďže napadnuté konanie začalo 28 mesiacov pred vypuknutím pandémie, a v tomto období okresnému súdu nič nebránilo v jednoduchom spore meritórne rozhodnúť. Vo vzťahu k obrane vo veci konajúceho zákonného sudcu, ktorý poukázal na neprimeraný počet pridelených vecí a svoju práceneschopnosť, ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezavávajú štát zodpovednosti za zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02).

16. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

17. Vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté konanie bolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené (potvrdzujúcim rozsudkom krajského súdu z 27. októbra 2022), ústavný súd osobitný príkaz adresovaný okresnému súdu konať bez zbytočných priet'ahov neformuloval (bod 3 výroku tohto nálezu).

18. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

19. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia 5 000 eur, ktoré odôvodňuje najmä dĺžkou napadnutého konania, jeho charakterom a významom.

20. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

21. S poukazom na dĺžku napadnutého konania, berúc do úvahy predmet konania, pasivitu sťažovateľky v konaní, ktorá neindikovala stav jej právnej neistoty, ako aj skutočnosť, že sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť až po rozhodnutí okresného súdu a toho času je už napadnuté konanie právoplatne skončené, deklarovanie porušenia práv sťažovateľky predstavuje podľa názoru ústavného súdu dostatočné završenie poskytnutej ústavnoprávnej ochrany, preto jej požadované primerané finančné zadosťučinenie nepriznal a v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhoviel (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

22. Ústavný súd priznal sťažovateľke podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nárok na náhradu trov konania, ktoré sťažovateľka vyčíslila v sume 631,45 eur.

23. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 (stanovisko k vyjadreniu okresného súdu). Spolu tak náhrada trov právneho zastúpenia za tri úkony právnej služby predstavuje 631,45 eur (bod 2 výroku nálezu).

24. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. januára 2023

Robert Šorl
predseda senátu